

Nr 76.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1927 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående avgiften för leverans av vatten från Östersunds hospitals vattenverk till Hornsbergs municipalsamhälle m. m.

(3:e avd.)

Uti två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 81, av herr *J. P. Johansson* och den andra, nr 139, inom andra kammaren av herr *V. Hedlund* i Östersund, vilka hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har hemställts, att riksdagen ville besluta, att staten antingen levererar avtalad mängd vatten till Hornsberg från Östersunds hospital till ett pris av 10 öre per kubikmeter med retroaktiv verkan från den 1 januari 1925 eller ock ersätter samhället de merkostnader för intagningsledningens förlängning, som vållats genom hospitalets anläggning vid Öhne.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till motionen nr 81 i första kammaren.

Över ifrågavarande motioner har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat medicinalstyrelsens yttrande, vilket såsom bilaga är fogat vid detta utlåtande.

Av vad i ärendet upplysts, har synts utskottet framgå, att det måste anses vara med billighet överensstämmande att någon jämkning vidtages i den för Hornsbergs municipalsamhälle fastställda vattenavgiften. Då emellertid prövningen av denna fråga synes utskottet böra ankomma på Kungl. Maj:t, har utskottet, som ansett sig icke kunna tillstyrka, att ersättning beredes samhället för de merkostnader, som skulle bliva en följd av det av motionärerna alternativt väckta förslaget om intagsledningens förlängning, funnit ett beslut från riksdagens sida i fråga om jämkning av berörda vattenavgift icke påkallat.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet hemställer alltså,

att herrar Johanssons och Hedlunds ifrågavarande motioner, I:81 och II:139, icke må föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 april 1927.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Reservationer:

av herrar *Asplund*, *Törnkvist* i Karlskrona och *Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Av vad i ärendet blivit upplyst synes framgå, att det måste anses vara med billighet överensstämmande, att någon jämkning vidtages i den för Hornsbergs municipalsamhälle fastställda vattenavgiften eller att skälig ersättning lämnas för de merkostnader samhället måste vidkännas för en eventuell utbyggnad av intagsledningen till följd av hospitalets anläggning vid Öhne.

Då utskottet emellertid funnit, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att upptaga denna fråga till närmare prövning, hemställer utskottet,»

av herrar *Kvarnzelius* och *Kristensson* i Göteborg.

Bilaga.

Till Riksdagens statsutskott.

Genom ämbetsskrivelse från kungl. socialdepartementet den 24 februari 1927 har Kungl. Maj:t i anledning av skrivelse i ämnet från riksdagens statsutskott anbefallt medicinalstyrelsen att avgiva utlåtande över en av herr Johan Peter Johansson i riksdagens första kammare den 21 januari 1927 väckt motion, nr 81, angående avgiften för leverans av vatten från Östersunds hospitals vattenverk till Hornsbergs municipalsamhälle m. m. och en av herr Hedlund i Östersund inom andra kammaren väckt motion, nr 139, av lika lydelse med ovannämnda motion nr 81.

Med anledning härav får medicinalstyrelsen anföra följande.

Enligt § 5 i det av Kungl. Maj:t den 19 maj 1916 godkända, emellan kungl. styrelsen och Hornsbergs municipalsamhälle den 16 och 27 mars 1916 upprättade kontraktet angående leverans av vatten till samhället från vattenledningsverket vid Östersunds hospital, skulle samhället under de första tio åren av kontraktstiden till hospitalet erlægga en vattenavgift av tio öre per kubikmeter. För varje följande tioårsperiod skall avgiften fastställas av Kungl. Maj:t. I kontraktets 6 § stadgas vidare, att för den händelse styrelsen skulle pröva det erforderligt att under kontraktstiden anlägga särskilt reningsverk för vattenledningsverket kunde priset å vattnet höjas med härav orsakad ökning i självkostnaden.

På förslag av Kungl. Maj:t beviljade 1920 och 1921 års riksdagar anslag till anläggande av dylikt reningsverk, och omnämndes i detta sammanhang uti Kungl. Maj:ts år 1920 framlagda proposition i frågan, att på grund av kontrakt mellan styrelsen och Hornsbergs municipalsamhälle avgiften för den till samhället levererade vattenmängden skulle kunna höjas på sådant sätt, att hospitalet icke skulle behöva belastas med större del av anläggningskostnaden än som motsvarade detsamma vattenbehov. Detta förhållande framhölls även av statsutskottet i dess utlåtande över nämnda proposition.

Sedan reningsverket anlagts och tagits i bruk lät medicinalstyrelsen genom ingenjören J. Bergström verkställa beräkning angående det tillägg i vattenavgiften, som municipalsamhället i följd av reningsverkets anläggning skulle hava att ytterligare erlægga. Av sagda beräkning framgick, att i självkostnadspriset borde ingå kostnaden för den elektriska energi, som förbrukades för filtrering och ozonisering av vattnet, beräknad till 3.04 öre per kubikmeter, vidare kostnaderna för förbrukningsartiklar, tillsyn och underhåll och oförutsedda kostnader beräknade till 1.5 öre per kubikmeter samt slutligen ränta å och amortering av anläggningskostnaden, uppgående till 10 öre per kubikmeter. Sammanlagt skulle ifrågakostnader uppgå till 14.54 öre eller i avrundat tal 15 öre per kubikmeter, varmed sålunda den utgående vattenavgiften borde ökas.

Genom beslut den 31 juli innevarande år fastställde Kungl. Maj:t på framställning av styrelsen vattenavgiften för återstående delen av då löpande tioårsperiod eller till och med den 26 mars 1926 till 24.5 öre per kubikmeter.

Municipalstyrelsen i Hornsberg ingick därefter till Kungl. Maj:t med

framställning, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen, att priset å till municipalsamhället från hospitalets vattenverk levererat vatten måtte för tiden den 1 januari 1925—26 mars 1926 fastställas till högst 10 öre för kubikmeter. Efter remiss härav hemställde medicinalstyrelsen uti den 30 oktober 1925 avgivet utlåtande, att Kungl. Maj:t ville *dels* fastställa avgiften för vatten, som levererades under tiden 27 mars 1926—31 mars 1927 till samma belopp, som fastställts för tiden den 1 januari 1925—den 26 mars 1926, eller 24.5 öre för kubikmeter, *dels ock* föreslå riksdagen att medgiva att, så länge skattetrycket i samhället överstege det normala, samhället måtte efter prövning av Kungl. Maj:t för varje år, befrias från erläggande av så stor del av den fastställda vattenavgiften, som med hänsyn till nämnda omständighet kunde befinnas skälig. Genom beslut den 5 mars 1926 fann Kungl. Maj:t framställningen icke till någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.

Sedermera har Kungl. Maj:t den 23 april 1926 fastställt vattenavgiften för tioårsperioden 27 mars 1926—26 mars 1936 till ovannämnda belopp 24.5 öre per kubikmeter.

I de nu föreliggande motionerna har till en början anförts, att sjövattnet utanför Hornsbergs municipalsamhälle föreorensats genom hospitalets kloakledningar så att detsamma icke kunde användas för hushållsändamål och att styrelsen, för att gottgöra det obehag, som härigenom vållats samhället, medgivit, att Hornsberg skulle få sitt vattenbehov genom hospitalets vattenverk.

I anledning härav får styrelsen meddela, att avtalet träffades på framställning av samhället, som i samband därmed icke, såvitt av här förvarade handlingar framgår, åberopat någon av hospitalet orsakad förorening av vattnet. Samhället torde ej heller hava haft någon anledning härtill, enär avtalet upprättades, innan hospitalet tagits i användning, varför någon av hospitalet orsakad förorening av vattnet icke torde hava förelegat vid nämnda tid. Samhällets framställning om anslutning till hospitalets vattenverk torde helt hava orsakats av dess önskan att i samband med anläggningen av hospitalets vattenverk få samhällets vattenfråga ordnad på ett tillfredsställande sätt.

Sedan hospitalet tagits i användning inträffade därstädes talrika fall av tyfus och paratyfus, vilka antogos bero på bristande rening av det i vattenverket använda vattnet. I anledning härav anlades det ovan omnämnda reningsverket, vars tillkomst får anses hava inneburit en avsevärd fördel och trygghet även för municipalsamhället.

Med hänsyn till den leverans av vatten till municipalsamhället, som enligt kontraktet ålåg hospitalet, måste reningsverkets kapacitet göras större än vad som motsvarade hospitalets eget behov, vilket givetvis fördyrade anläggningen. På sätt Kungl. Maj:t och statsutskottet i samband med förslag om anslag till reningsverkets anläggning framhållit, bör samhället i följd därav genom förhöjda vattenavgifter bidra till kostnaderna för anläggningen.

I motionerna meddelas, att kostnaderna för elektrisk- och ångkraft för uppumpning av vatten under driftåret 1 juli 1924—1 juli 1925 med ledning av maskinverkets journaler beräknats uppgå till 5.15 öre per kubikmeter, vartill skulle komma kostnaden för filtrering och ozonisering med 3.04 öre samt för förbrukningsartiklar, tillsyn, underhåll och oförutsedda kostnader med 1.5 öre. Enligt nämnda beräkning skulle således driftkostnaden per kubikmeter uppgå till 9.69 öre per kubikmeter.

Styrelsen har icke haft tillfälle att under den tid, som stått till buds för

avgivande av yttrande över motionerna, verkställa någon närmare beräkning av ifrågavarande driftkostnader, och styrelsen kan vid sådant förhållande icke bestämt uttala sig om riktigheten av den gjorda beräkningen rörande kostnaden för vattnets uppumpning. Styrelsen vill emellertid meddela, att då det ifrågavarande kontraktet upprättades, beräknades hospitalets självkostnad per kubikmeter till omkring 6 öre. Därvid torde icke hava räknats med någon amortering av anläggningskostnaden, då municipalsamhället i stället bidrog till anskaffande av ytterligare en pump i vattenledningsverket. Det torde knappast föreligga anledning att antaga att driftkostnaden för vattenledningen, fränsett reningsverket, numera skulle understiga det sålunda beräknade beloppet 6 öre. Om härtill läggas de ovan omnämnda kostnaderna för filtrering och ozonisering 3.04 öre samt för förbrukningsartiklar, tillsyn m. m. 1.5 öre, erhålles ett belopp av 10.54 öre. Till detta belopp bör, såsom styrelsen ovan anfört, läggas ränta och amortering å kostnaden för reningsverkets anläggning. Det årliga avskrivningsbeloppet å nämnda kostnad har för de närmaste femton åren av ingenjör Bergström beräknats till 13,190 kronor, som fördelat på en årlig vattenförbrukning av 130,000 kubikmeter motsvarar 10 öre per kubikmeter. Under år 1926 uppgick vattenförbrukningen i vattenledningsverket till 133,910 kubikmeter. Om sistnämnda siffra lägges till grund för beräkningen av amorteringskostnaden per kubikmeter, nedgår denna till 9.85 öre. Om sistnämnda belopp lägges till den ovan beräknade driftkostnaden av 10.54 öre per kubikmeter erhålles ett belopp av 20.39 öre, som skulle motsvara hospitalets självkostnad för det renade vattenledningsvattnet, fränsett amortering av anläggningskostnaden för det ursprungliga vattenledningsverket.

Med hänsyn härtill synes den fastställda vattenavgiften av 24.5 öre per kubikmeter vara skälig. Till jämförelse får styrelsen åberopa, att avgifterna för vatten, som levereras från vattenverket vid Vänersborgs hospital till Vassända—Naglums församling och Trollhätte Kanal- och Vattenverk samt från Vadstena hospitals vattenverk till Vadstena stad, utgå med respektive 20 och 18 öre per kubikmeter, oaktat vattenverket vid nämnda två hospital dragit avsevärt lägre anläggningskostnader än vattenverket vid Östersunds hospital.

De i motionerna åberopade svårigheterna för Hornsbergs municipalsamhälle att gälda den för samhället fastställda vattenavgiften synas emellertid vara av beskaffenhet att kunna föranleda viss lindring i fråga om avgiften. Då det icke är uteslutet, att dessa svårigheter äro av tillfällig natur, synas dock desamma icke nu böra föranleda en sänkning av avgiften för hela den tioårsperiod, för vilken densamma senast blivit fastställd; åtminstone bör avgiften, enligt styrelsens mening, icke nedsättas under hospitalets ovan beräknade självkostnad av omkring 20 öre per kubikmeter. Däremot synes Kungl. Maj:t, på sätt styrelsen ifrågasatt i sitt ovan omnämnda utlåtande den 30 oktober 1925, kunna efter prövning för varje år, så länge skattetrycket i samhället överstiger det normala, befria samhället från erläggande av så stor del av den fastställda avgiften, som med hänsyn till omständigheterna kan finnas skäligt.

Då emellertid riksdagen vid beviljande av anslag till reningsverkets anläggning får anses hava utgått från den förutsättningen, att samhället genom förhöjda avgifter skulle gälda så stor del av anläggningskostnaden som svarade mot dess andel i vattenförbrukningen, kan det ifrågasättas huruvida dylik befrielse kan medgivas utan riksdagens bemyndigande.

Det i motionerna alternativt framförda kravet på ersättning åt samhället

för de merkostnader för förlängning av en utav samhället ifrågasatt egen vattenledning, som vållats genom hospitalets anläggning, synes styrelsen böra lämnas utan avseende.

Avskrifter av det ifrågavarande kontraktet och av ingenjör J. Bergströms ovan återopade utredning jämte bilagor bifogas.

Stockholm den 1 mars 1927.

B. BUHRE.

F. V. DARDEL.

Torsten Philipson.